

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Ткаченко Олександр Валерійович
*кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії права,
міжнародного права і приватного права
Київського міжнародного університету*

УНІВЕРСАЛЬНА СИНГУЛЯРНІСТЬ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПРОЛЕГОМЕНИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ В ФІЛОСОФІЇ ПРАВОВОГО ПОРІВНЯННЯ

«На концепцію прав людини покладено сьогодні тягар відповідальності, аналогів якому ми не знайдемо в інтелектуальному минулому людства» [1, с. 244]. Коли ми говоримо про права людини, ми називаємо щось, що має надзвичайний потенціал гомогенізації – утворення стаціонарного, уніфікованого й універсального семантичного поля. Цілком може здатися, що ми маємо справу лише з іншим жаргоном опосередкування найприкметнішої риси європейського мислення – пошуку універсалій. Європейське мислення чимось нагадує хворобу, для якої джерелом болю виступає множинність і несумірність, розсіяні світом. Спроби привести все до спільного і єдиного знаменника визначають зміст того, що може бути назване традицією Заходу.

Права людини є сучасним відлунням того інваріанту, який вперше експлікував Парменід, назвавши його Єдиним. За двадцять п'ять століть змінювалися назви цього єдиного, але незмінною залишалася пірамідальна конструкція мислення, побудова згідно закону виключеного третього. На вершині піраміди – *tertium comparationis*, це те, що має унормувати й уніфікувати смисли, виключити відмінності між тими речами, що порівнюються.

Права людини і є таким *tertium comparationis*. Теорія природи речей, яка набула поширення вже в працях Г. Гроція, а свого розквіту досягла після Другої світової війни на основах, закладених Е. Гуссерлем і Г. Радбрухом, проголошує, що в самих речах – об'єктах природи чи людських суспільних відносинах – містяться відомі цінності (норми), які відкриваються людині й яким вона повинна підкорятися. Таким чином, ця теорія стверджує, що норми закладені в самих фактах.

Подібні міркування зустрічаються й у вітчизняному порівняльному правознавстві. Зокрема, О. М. Костенко основою порівняльного правознавства проголошує принцип соціального натуралізму, який впливає «з ідеї природної цілісності світу, відповідно до якої все суще в світі повинно існувати за законами природи [2, с. 6]». А П. М. Рабінович вказує, що основоположні права людини – тобто «природні» права, які характеризуються універсальністю, всезагальністю, транснаціональністю і транскордонністю – є необхідною складовою предмету порівняльного правознавства [3, с. 23].

Правове порівняння в межах цієї прарадигми розглядається як найкращий інструмент втілення ідеалів універсального гуманізму і здійснення правової уніфікації. Права людини як *tertium comparationis* стає предметністю наднаціональної правової системи, ідеальним, об'єктивним, вищим природним правом, формулювання якого повинно сприяти досягненню стану системної досконалості, що дозволяє компаративістам визначати найкращі для даного місця і часу правові рішення.

Права людини в оптиці порівняльно-правового універсалізму розглядається «вищим» правом, виступаючи різновидом трансценденталізму, який П. Легранд називає «целестіальним (потойбічним) стилем мислення [4, с. 366]».

Права людини розуміються як щось, що існує поза національним знанням: «не повинно бути жодного національного права, а повинна бути лише потойбічність будь-якого

права. Ціллю є наукова точність і об'єктивність, несумісні ані з існуванням національного мислення, ані з інтерпретацією – опис права має бути об'єктивним, тобто вільним від будь-якої критичної оцінки [4, с. 401]».

Наявна й протилежність такому універсалістському прочитанню прав людини в якості *tertium comparationis* – це парадигма сингулярності, культурної релятивності права. В її межах трансформується розуміння концепту *tertium comparationis*. Він починає розглядатися як змістовний елемент процесу порівняльного дослідження, а отже й позбувається статусу об'єктивності, стаючи результатом вибору аспектів права, релевантних для компаративіста. «Звичайно, такий вибір може бути підсвідомим, він часто перебуває під впливом концептуально і культурно успадкованого розуміння права [5, с. 314]».

Долається пірамідальна конструкція порівняння, зорієнтована на деякий фрагмент емпіричної чи аналітичної дійсності, який логічно передує порівнюваним явищам, будучи спільним для них. Таке подолання здійснюється шляхом перекваліфікації *tertium comparationis*, внаслідок якої він з елементу порівняльно-правової методології перетворюється на складову концептуального і культурного контексту національної правової системи компаративіста.

Таким чином права людини стають суто національним, культурним і партикулярним концептом.

Потрібен третій шлях!

Я визначаю його як ситуацію індетермінізму (невизначеності) права, що може бути досягнута завдяки правовому порівнянню. Потрібно змінити сутність самого правового порівняння: інше право і інше-в-праві є не об'єкту пізнання, а інакшим, що дозволяє творення нового смислу права. Правове порівняння стає простором універсальної сингулярності права – розміщення власного права на тлі пустоти, що уможливорює розкриття наперед невідомих потенційних можливостей його подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баумейстер А. О. Філософія права. Київ, 2010. 311 с.
2. Костенко А. Н. Социальный натурализм как методологический принцип сравнительного правоведения и юридической глобалистики: [открытая лекция]. Киев, Симферополь : «Логос», 2008. 28 с. (Серия научно-методических изданий «Академия сравнительного правоведения»; вып. 11).
3. Рабинович П. М. Наука сравнительного правоведения: к вопросу о пределах ее предмета. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку*: [зб. статей] / за ред. Ю. С. Шемшученка, Л. В. Губерського, І. С. Гриценка. Київ : Логос, 2009.
4. Legrand P. Comparative legal studies and the matter of authenticity. *The Journal of Comparative Law*. 2006. Vol. 1. Issue. 2. P. 365–460.
5. Jansen N. Comparative law and comparative knowledge. *The Oxford handbook of comparative law* / ed. by M. Reimann, R. Zimmermann. Oxford : Oxford University Press, 2006. P. 305–338.

Ключові слова: права людини, захист прав, правове порівняння, *tertium comparationis*, універсальність права, універсальна сингулярність прав людини, філософія правового порівняння.

Key words: human rights, protection of rights, legal comparison, *tertium comparationis*, universality of law, universal singularity of human rights, philosophy of legal comparison.

ТКАЧЕНКО О.В.

Універсальна сингулярність прав людини: пролегомени концептуалізації в філософії правового порівняння.....150

МЕЖЕВСЬКА Л.В.

Припинення трудового договору в умовах воєнного стану: сучасні виклики та правові гарантії.....152

ПОЛІТОВА А.С.

Імплементация норм міжнародного права щодо захисту права на статеву свободу та статеву недоторканість у Кримінальний кодекс України: окремі аспекти.....153

ЛИННИК Т.В.

Міжнародні стандарти прав людини та їх співвідношення із національним законодавством.....156

ФЕДОРОВА Т.С.

Міжнародно-правове співробітництво у протидії економічній злочинності.....157

ЦИБУЛЬСЬКА О.Ю.

Щодо питання правозастосовування частини третьої статті 75 закону України «Про міжнародне приватне право».....160

КІТ Т.Б.

Вплив практики Європейського суду з прав людини на розвиток цивільного права України.....161

Секція № 8**Захист прав людини в сучасних кризових ситуація****АНДРЕЙЧЕНКО С.С.**

In absentia як інструмент міжнародного правосуддя.....165

КАЛАШЛІНСЬКА М.В.

Роль міст у захисті прав людини в кризових умовах: досвід Любліна.....167

NEDELEA M.-O.

Justice Robert H. Jackson and the american vision of international criminal law at Nuremberg.....170

КІБЛИК Д.В., ОВСЯНІКОВА Т.О.

Торгівля людьми як наслідок воєнних злочинів: виклики для системи захисту прав людини в Україні.....171

БСЛОГУБОВА О. О.

Виклики до фундаментальних прав людини в епоху цифровізації173

КУЗЬ Ю. С.

Смерть міжнародного публічного права.....174

ГАЛАТ В.І.

Право продавця на усунення порушення у контексті поняття істотного порушення за Віденською конвенцією 1980 року.....178

КОВАЛЬЧУК А.Т.

Критерії визначення критичної енергетичної інфраструктури як військової цілі.....180